

บทที่ 3

สภาจังหวัดและสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ความเป็นมาทางการเมืองของสภาจังหวัด

สภาจังหวัด เป็นองค์กรที่เพิ่งมีขึ้นในประเทศไทย หลังจากจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มาสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ.2477 ¹

สภาจังหวัดต่างๆ ได้เปิดประชุมเป็นครั้งแรกในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2478 เว้นแต่จังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งเปิดประชุมในเดือนตุลาคม พ.ศ.2478

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสภาจังหวัดขึ้นในประเทศไทยที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้ราษฎรมีส่วนในการปกครอง สภาจังหวัดเป็นสภาสำหรับให้คำแนะนำปรึกษาแก่จังหวัดหรือรัฐบาล เมื่อร้องขอ และเป็นขั้นแรกที่จะก่อให้เกิดเทศบาล ปราบกฏตามคำสั่งของรัฐบาล ลงวันที่ 27 เมษายน 2477 คนหนึ่งว่า "รัฐบาลจะได้เริ่มวิธีการตั้งสภาจังหวัดขึ้นก่อน เพื่อเป็นการช่วยในเรื่องเทศบาล" และปรากฏว่าในเวลาต่อมาคณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัดได้อาศัยสภาจังหวัดพิจารณากำหนดเขตเทศบาลที่จัดตั้งขึ้นทั้งสิ้น

2. เพื่อเป็นการปลุกฝังอุดมคติเรื่องประชาธิปไตยแก่พลเมือง ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นของใหม่สำหรับประเทศไทย แม้ว่าหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 แล้ว รัฐบาลจะได้กระทำการโฆษณาเรื่องนี้เป็นการใหญ่ เช่น อบรมในหมู่ข้าราชการและประชาชนทั่วไป ส่งให้โรงเรียนต่างๆ ทำการสอนให้นักเรียนเข้าใจ

¹ พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476, ราชกิจจานุเบกษา 51 (24 เมษายน 2477): 518-534.

ถึงหลักการของประชาธิปไตย เป็นต้น แต่ผลก็ยังไม่บังเกิดตามสมควรหรือสมความมุ่งหมายของรัฐบาล การก่อตั้งสภาจังหวัดและเทศบาล เป็นการฝึกหัดวิธีการปกครองแบบประชาธิปไตยไปในตัว พร้อมกับทำให้ราษฎรได้มีส่วนในการปกครองตัวเอง และยังเป็นการเผยแพร่ปลูกฝังอุดมคติระบอบการปกครองใหม่นี้ให้แก่ประชาชนทั่วไปได้ เป็นอย่างดี

สมาชิกสภาจังหวัดย่อม เป็นผู้แทนของบรรดาราชการในจังหวัดนั้นๆ สภาจังหวัดจึงเป็น เครื่องติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกับราษฎร ในจังหวัดนั้นๆ รัฐบาลอาจฟังความคิดเห็นของราษฎรในจังหวัดนั้นๆ ได้โดยทางสภานี้

ต่อมาได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 โดยกำหนดให้จังหวัด เป็นหน่วยการปกครองของราชการส่วนภูมิภาค การปกครองจังหวัดมีคณะกรรมการจังหวัดประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการซึ่งเป็นผู้แทนของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ฐานะของสภาจังหวัดในขณะนั้น แม้จะเป็นองค์การตัวแทนของประชาชน ซึ่งได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชนอำเภอ ละหนึ่งคน ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกไม่น้อยกว่า 10 คน² แต่สภาจังหวัดไม่ได้เป็นสภานิติบัญญัติไม่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแล คณะกรรมการจังหวัดไม่มีฐานะ เป็นนิติบุคคลที่แยกต่างหากจากราชการส่วนภูมิภาค หรือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นตามกฎหมาย ฐานะของสภาจังหวัดในขณะนั้นจึงมีลักษณะ เป็นองค์การตัวแทนของประชาชน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือ แนะนำแก่กรมการจังหวัดเท่านั้น

² "พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476", มาตรา 55 พระราชบัญญัติดังกล่าว ได้บัญญัติถึงสภาจังหวัดตามบทเฉพาะกาล ไว้ 3 ระยะคือ

ก. สมัยแรก สภาจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกที่รัฐบาลแต่งตั้งประเภทเดียว มีจำนวนไม่น้อยกว่าจังหวัดละ 10 คน

ข. สมัยที่สอง สภาจังหวัดประกอบด้วย สมาชิก 2 ประเภทคือ

- 1) สมาชิกประเภทที่ 1 ราษฎรเลือกตั้ง
- 2) สมาชิกประเภทที่ 2 รัฐบาลแต่งตั้ง

ค. สมัยที่สาม กฎหมายกำหนดไว้ว่า ท้องถิ่นใดผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เรียบจบชั้นประถมศึกษาเกินกว่าจำนวนกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด ให้มีสมาชิกประเภทที่ 1 ด้วยการเลือกตั้งประเภทเดียว

บทบาทของสมาชิกสภาจังหวัด ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 มาตรา 55 บัญญัติให้สภาจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปรึกษาหารือในกิจการต่างๆ ไว้คือ

1. ตรวจสอบและรายงานเรื่องงบประมาณ ซึ่งตั้งทางจังหวัดและสอบสวนการคลังทางจังหวัด ตามระเบียบซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้
2. แบ่งสรรเงินอุดหนุนของรัฐบาล ระหว่างบรรดาเทศบาลในจังหวัด
3. เสนอข้อแนะนำรัฐบาลในการจัดกอง การเงินและการอื่นๆ ของเทศบาลและกิจการในจังหวัด อาทิ เช่น การเกษตร การตัดถนน การขนส่ง การค้าขาย ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดี และกิจการอื่นใดอันจะส่งเสริมสวัสดิภาพ ของราษฎรในจังหวัดนั้น
4. ตั้งกระทู้ถามกรมการจังหวัด ในที่ประชุมสภาในข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่กรมการจังหวัดทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้นๆ ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของจังหวัด
5. ให้คำปรึกษาในปัญหาต่างๆ เมื่อรัฐบาลร้องขอ

นอกจากนั้น มาตรา 57 ยังบัญญัติว่า "สภาจังหวัดอาจเลือกสมาชิกของสภามีจำนวนตั้งแต่ 3 ถึง 5 นาย ตั้งขึ้นเป็นคณะกรรมการจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและรายงานเรื่องงบประมาณซึ่งตั้งทางจังหวัด และสอบสวนการคลังทางจังหวัดตามระเบียบ ซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีกา กำหนดไว้และให้มีอำนาจหน้าที่ โกล่เกลี่ยข้อแตกต่างระหว่างเทศบาล ฯ..."

ฉะนั้นโดยสรุปแล้ว ฐานะของสภาจังหวัดในขณะนั้น จึงมีลักษณะ เป็นองค์กรตัวแทนของประชาชน ทำหน้าที่ตรวจสอบเรื่องงบประมาณตามที่คณะกรรมการจังหวัดจัดทำ เสนอต่อสภาจังหวัด เพื่อตรวจพิจารณา สภาจังหวัดมีหน้าที่ตรวจรายงานออกความเห็น อำนาจอนุมัติยังคงเป็นของคณะกรรมการจังหวัด และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสอบสวนการคลัง ตามระเบียบที่ส่วนกลางกำหนด⁴

³ "พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476" มาตรา 55, 57 หน้า 830-831.

⁴ "พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการตรวจและรายงานเรื่องงบประมาณซึ่งตั้งทางจังหวัด และสอบสวนการคลังทางจังหวัด พ.ศ.2478", ราชกิจจานุเบกษา 52 (20 กรกฎาคม 2478), มาตรา 4-14.

ส่วนหน้าที่ด้านบริหารหรืออื่นๆ เช่น หน้าที่เสนอข้อแนะนำรัฐบาล หรือให้คำปรึกษาใน ปัญหาต่างๆ เมื่อรัฐบาลร้องขอรวมทั้งหน้าที่ในด้านการตั้งกระทู้ถามกรมการจังหวัดต่างๆ เหล่านี้เมื่อ เวลาผ่านไป สภาจังหวัดได้รับการทบทวนถึง บทบาทโดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องในสมัยที่มีการร่างพระราช บัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ.2481 ว่า "...ในเรื่องสภาจังหวัดนี้ มีเสียงอยู่บ้างว่า เฝ้าที่จัดตั้งขึ้นมา นั้นได้พิจารณาไว้สักรว่าจะได้รับประโยชน์น้อยเกินไป ดังที่ได้เคยมีสมาชิกสภาเสนอร่างพระราชบัญญัติ เข้ามาในสภาว่า สมควรที่จะเลิกสภาจังหวัดเสีย แต่ภายหลังที่ได้อภิปรายกันแล้ว ที่ประชุมก็เห็นว่า หากควรทำเช่นนั้นไม่..." "...หน้าที่ของสภา (ผู้แทนราษฎร) ก็น่าจะปรับปรุงให้สภาจังหวัด เป็น ประโยชน์ยิ่งขึ้น..."^๖ นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี (นายสนิท สว่างพันธ์) ได้กล่าวว่

"...ตามปกติแล้ว มักมีการประชุมสมัยปีละไม่เกิน 15 วัน เท่านั้น ในการประชุมสมาชิก ก็ได้เสนอกระทู้บ้าง ผู้คิดบ้าง กระทู้ถามมีประโยชน์อย่างไร ... เมื่อคิดดูแล้วไม่ผิดอะไรกับการเล่น เพลงยาวนั่นเอง นอกนั้นก็มียุติติแนะนำความเห็นต่างๆ แก่คณะกรรมการจังหวัดในที่สุดสภาจังหวัด ลงมติไม่อย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม หากได้มีกฎหมายผูกมัดให้คณะกรรมการจังหวัด ปฏิบัติตามคืออย่างหนึ่ง อย่างใดไม่ปฏิบัติตามก็ได้ ไม่ปฏิบัติตามก็ได้..."^๖

ต่อมาปี พ.ศ.2481 ได้ตราพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ.2481 ขึ้นและได้ยกเลิก พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 เพื่อแก้ไขหลักการจัดระเบียบเทศบาลให้เหมาะสม

^๖ คำกล่าวของ น.อ.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. อ้างถึงในสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, "การประชุมครั้งที่ 20/2481 (สามัญ) ชุดที่ 3 เรื่องร่างพระราชบัญญัติสภา จังหวัด พ.ศ.2481, "รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัย 2 ชุดที่ 3 (สามัญ) พ.ศ. 2481, เล่มที่ 3 (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยศึกษา, 2483), หน้า 1190-19, อ้างจากประเภท ศรีชัย, "บทบาทของสภาจังหวัดในการควบคุมงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด" (วิทยานิพนธ์ปริญฑามหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2513), หน้า 10.

^๖ เรื่องเดียวกัน.

กับกาลสมัยให้เทศบาลประสานกับการปกครองส่วนภูมิภาคยิ่งขึ้น พระราชบัญญัตินี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลายประการ ประการหนึ่งก็คือ เรื่องสภาจังหวัด ซึ่งรัฐบาลเห็นว่า ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แต่เป็นอุปกรณ์ของราชการบริหารส่วนภูมิภาค จึงได้แยกบทบัญญัติเกี่ยวกับสภาจังหวัดไปบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอีกฉบับหนึ่งต่างหาก คือ พระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ. 2481

เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ. 2481 มีดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยสภาจังหวัดให้เหมาะสมกับกาลสมัย
2. สภาจังหวัดไม่ใช่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง จึงแยกออกจาก พระราชบัญญัติ เทศบาล
3. ข้อแตกต่างของสภาจังหวัดจากเดิมก็คือ ได้ปรับปรุงอำนาจหน้าที่สภาจังหวัดเสียใหม่ และลดจำนวนสมาชิกลงบ้าง

อำนาจหน้าที่ของสภาจังหวัด ตามพระราชบัญญัติ สภาจังหวัด พ.ศ. 2481 มีดังนี้

1. ตรวจสอบและรายงานเรื่องงบประมาณซึ่งตั้งทางจังหวัด และสอบสวนการคลังทางจังหวัด ความละเอียด ซึ่งมิกฎหมายกำหนดไว้

2. แบ่งสรรเงินอุดหนุนของรัฐบาล ระหว่างบรรดาเทศบาลในจังหวัด

3. เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อคณะกรรมการจังหวัดในกิจกรรมของจังหวัด ดัง

ต่อไปนี้

- (ก) การรักษาความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน
 - (ข) การประถมศึกษาและอาชีวศึกษา
 - (ค) การป้องกันโรคและการบำบัดโรค การจัดตั้งและบำรุงสถานพยาบาล
 - (ง) การจัดให้มีและบำรุงทางน้ำทางบก
 - (จ) การกลากรรมและขนส่ง
 - (ฉ) การเก็บภาษีอากรโดยตรง ซึ่งจะเป็นรายได้ส่วนจังหวัด
 - (ช) การเปลี่ยนแปลงเขตหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และเขตเทศบาล
4. ให้คำปรึกษาในกิจการที่คณะกรรมการจังหวัด หรือรัฐบาลร้องขอ

นอกจากนี้ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดให้น้อยลง เหลือเพียงอย่างน้อย 9 คน ซึ่งราษฎรในอำเภอเลือกตั้งในอำเภอละหนึ่งคน สมาชิกอยู่ในตำแหน่ง 4 ปี และถือว่าสมาชิกสภาจังหวัด เป็นผู้แทนของปวงชนในจังหวัด มิใช่แทนแต่เฉพาะผู้ที่เลือกตั้งขึ้นมา อำนาจการเรียกประชุม เปิด ปิด หรือขยายการประชุม เป็นอำนาจของข้าหลวงประจำจังหวัด

ฐานะที่สภาจังหวัด เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการจังหวัดได้ เปลี่ยนแปลงไปโดยผลของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2495 ข้าหลวงใหญ่ประจำจังหวัด เปลี่ยนชื่อเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด รับผิดชอบการบริหารแทนคณะกรรมการจังหวัด สภาจังหวัดจึงอยู่ในฐานะที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด เช่นเดียวกับสภาจังหวัด เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการจังหวัดหรือข้าหลวงใหญ่ประจำจังหวัด จากผลการปรับปรุงรูปแบบอำนาจหน้าที่ของสภาจังหวัดตามพระราชบัญญัติสภาจังหวัด อาจกล่าวได้ว่าฐานะของสมาชิกสภาจังหวัด ยังคงอยู่ในฐานะสภาที่ปรึกษาผู้ว่าราชการจังหวัด

"...สภาจังหวัดนี้มีวิเศษสถานิตินัยพิเศษ แต่เป็นสภาที่ปรึกษาและร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัดบริหารกิจการในจังหวัดนั้น ฉะนั้นสภาจังหวัดจึงเป็นองค์กรอันหนึ่งของจังหวัด 7 นอกจากนี้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าอำนาจหน้าที่ของสภาจังหวัด ส่วนใหญ่ไม่เป็นอำนาจเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะสภาจังหวัดดังกล่าวเป็นสภาที่ปรึกษา แต่ก็ไม่ใคร่มีโอกาสให้คำปรึกษา การประชุมสภาจังหวัดแต่ละครั้งก็เพื่อพิจารณาเรื่องงบประมาณ ซึ่งตั้งทางจังหวัด บางคราวสมาชิกตั้งกระทู้ถามคณะกรรมการจังหวัดก็ตอบอย่างเสียไม่ได้ โดยเหตุนี้เมื่อเรียกประชุมสภาจังหวัด มักไม่ใคร่มีสมาชิกมาประชุมครบองค์ ๘

อย่างไรก็ดี จากผลของการกระทำของสมาชิกสภาจังหวัดที่แล้วมาได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่า ควรจะเลิกสภาจังหวัดหรือไม่ เนื่องจากเห็นว่าสภาจังหวัดเป็นองค์การที่ไม่ได้ทำประโยชน์ให้ประชาชนเท่าที่ควรการประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2497 ที่

7 ชำนาญ ยุวบูรณ์, การรวบอำนาจและการกระจายอำนาจทางการปกครองของกฎหมาย (พระนคร: โรงพิมพ์วิบูลย์กิจ, 2497), หน้า 60-61.

๘ คำแก่ง สุรการ "วิชากฎหมายปกครองทิศดารว่าด้วยเรื่องสภาจังหวัด" (วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโทบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2495), หน้า 50.

ประชุมมีความเห็นว่า "โดยที่ประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นหลัก ราษฎรจึงควรมีส่วนร่วมในการปกครองด้วยที่ประชุมจึงเห็นควรวางผังมีสภาจังหวัดต่อไป..." และมีความเห็นว่า "...ลักษณะของสภาจังหวัดให้ เป็นสภาสำหรับควบคุมการบริหารของจังหวัด เฉพาะกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาจังหวัด ไม่ใช่เพียงสภาที่ปรึกษา ควรปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของสภาจังหวัดใหม่โดยให้มีอำนาจอนุมัติงบประมาณที่ตั้งทางจังหวัด และให้มติของสภาจังหวัดบางประการมีผลผูกพันจังหวัดที่จะต้องปฏิบัติตามและให้สมาชิกสภาจังหวัด เสนอข้อซักถามจังหวัดได้ทั้งภายในและภายนอกสภา..."^๑

จากมติที่ประชุมดังกล่าว เป็นมูลเหตุประการหนึ่งที่รัฐบาลหยิบยกขึ้นพิจารณาปรับปรุงสภาจังหวัด ประกอบกับบทบาทและการปฏิบัติงานสภาจังหวัดในฐานะที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและการควบคุมดูแล เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของจังหวัดไม่สู้จะได้ผลสมความมุ่งหมาย ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากกฎหมายปัญหาพื้นฐานของระบบบริหาร และตัวสมาชิกสภาจังหวัดเอง จึงทำให้เกิดแนวความคิดที่จะพิจารณาแก้ไขปรับปรุงให้สภามีประสิทธิภาพในการบริหารงานให้ประชาชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองยิ่งขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ. 2498 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัดจึงถูกตราขึ้น อันมีผลให้เกิดหน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกฎหมายมีฐานะ เป็นนิติบุคคล มีลักษณะ เป็นองค์การปกครองท้องถิ่นเด่นชัดขึ้น กล่าวคือ มีรายได้รายจ่ายของตนเองตลอดจนมีความ เป็นอิสระที่จะดำเนินกิจการบางประเภทได้ตามหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้

โดยนัยแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีฐานะ เป็นนิติบุคคล มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ สภาจังหวัดซึ่งทำหน้าที่ เสมือนฝ่ายนิติบัญญัติและผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่ ฝ่ายบริหาร และมีผลให้จังหวัดมี 2 ฐานะ คือ จังหวัดในฐานะเป็นหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคอันเป็นตัวแทนรัฐบาลกลางและจังหวัดในฐานะ เป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และในขณะเดียวกัน

^๑ กระทรวงมหาดไทย, "มติของที่ประชุมผู้ว่าราชการจังหวัด ฯลฯ พ.ศ. 2497, รายงานการประชุมผู้ว่าราชการจังหวัด ฯลฯ พ.ศ. 2497 วันที่ 19-30 มกราคม ๒ ที่ทำการกรมตำรวจ เล่ม 1 มติที่ประชุมข้อ 2.150 และข้อ 2.151 (พระนคร: โรงพิมพ์มหาดไทย, 2497), หน้า 158.

ผู้ว่าราชการจังหวัดก็ดำรงตำแหน่ง 2 ฐานะ กล่าวคือ ในฐานะ เป็นหัวหน้าหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค ในฐานะตัวแทนของราชการบริหารส่วนกลาง กับฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยมีปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชารองจากผู้ว่าราชการจังหวัด และมีนายอำเภอทุกอำเภอมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารกิจการส่วนจังหวัดตามผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย

2. โครงสร้างของสภาจังหวัด

สภาจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด แต่เดิมมีจำนวนอย่างน้อย 24 คน โดยถือเกณฑ์อำเภอหนึ่งมีสมาชิกอย่างน้อย 1 คน และเพิ่มขึ้น 1 คนต่อราษฎร 15,000 คน สมาชิกเหล่านี้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี และเมื่อตำแหน่งว่างลงด้วยถึงคราวออกตามวาระ หรือด้วยเหตุอื่นก็ต้องมีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ภายใน 90 วัน และสมาชิกสภาจังหวัดที่เข้ามาแทนนั้นคงอยู่ในตำแหน่งได้เพียงกำหนดเวลาของผู้ที่ตนแทน

ในระยะแรกสภาจังหวัดประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภทคือ ประเภทที่หนึ่งราษฎรเลือกตั้ง และประเภทที่สองประกอบด้วยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้จำนวนเท่ากับประเภทหนึ่ง ต่อมาปี พ.ศ.2499 ได้ยกเลิกสมาชิกประเภทที่สอง คงเหลือสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งอย่างเดียว ในปี พ.ศ.2501 และต้นปี พ.ศ.2502 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 341 และฉบับที่ 55 ตามลำดับ ให้ระงับการเลือกตั้งสมาชิกไว้ชั่วคราว และกำหนดให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแต่งตั้งสมาชิกสภาจังหวัดแทนจนกระทั่งปี 2510¹⁰ ต่อมาได้มีการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดทุกจังหวัด¹¹ หลังจากปี 2510 โดยผลของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2510 เพื่อที่จะปรับปรุงจำนวนสมาชิกสภาจังหวัดเนื่องจากมีจำนวน

¹⁰ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 34, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 75, ตอนที่ 104 (8 ธันวาคม 2501) และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 55, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 76, ตอนที่ 13 (20 มกราคม 2502).

¹¹ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 34, ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 40 และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 55 พ.ศ.2511, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 85 ตอนที่ 54 (18 มิถุนายน 2511).

มากเกินไป ให้สะดวกแก่การปฏิบัติงานของสภาจังหวัด กล่าวคือ กำหนดให้สมาชิกสภาจังหวัดมีได้อย่าง
 ต่ำ 18 คน อย่างสูงไม่เกิน 36 คน ซึ่งแตกต่างกับหลักเกณฑ์เก่าซึ่งอาจมีสมาชิกได้ตั้งแต่ 24 คน
 ขึ้นไป ไม่จำกัดจำนวน

ในอำเภอหนึ่งๆ จะต้องมีกาเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด 1 คนเสมอ แต่เมื่อรวมจำนวน
 สมาชิกทุกอำเภอในจังหวัดนั้นแล้วยังได้ จำนวนไม่ครบตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้น จะต้อง
 คำนวณสมาชิกให้ครบจำนวน โดยถือเอาจำนวนสมาชิกที่จังหวัดจะพึงมีได้ไปหารจำนวนราษฎรทั้ง
 จังหวัด ได้ผลลัพธ์เท่าใดให้ถือ เป็น เกณฑ์สำหรับคำนวณสมาชิกเพิ่ม ถ้าอำเภอใดมีจำนวนราษฎรมาก
 ที่สุด อำเภอ นั้นจะมีสมาชิก เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนและนำผลลัพธ์ดังกล่าวหักจากจำนวนราษฎรของอำเภอ
 นั้นเหลือเท่าใด ให้ถือ เป็นจำนวนราษฎรของอำเภอ นั้น สำหรับใช้ในการพิจารณาเพิ่มจำนวนสมาชิก
 ที่ยังขาดจำนวนอยู่และคำนวณด้วยวิธีนี้ไปจนกว่าจะได้สมาชิกครบจำนวน ¹²

3. อำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาจังหวัด

การเข้ามาดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาจังหวัด พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วน
 จังหวัด พ.ศ. 2498 มาตรา 11 บัญญัติให้สมาชิกสภาจังหวัด เป็นผู้แทนของประชาชนในเขตจังหวัด
 ฉะนั้น ขอบเขตภาระหน้าที่ของสมาชิกสภาจังหวัดจึงครอบคลุมทั้งจังหวัด ไม่เพียงแต่รับผิดชอบ เฉพาะ
 เขตอำเภอที่สมาชิกผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาเท่านั้น ซึ่งอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาจังหวัดมีดังนี้

¹² การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรและ เกณฑ์จำนวนสมาชิกสภา
 จังหวัดไว้ดังนี้ จำนวนราษฎรไม่เกิน 200,000 คน สมาชิกสภาจังหวัดมีได้ 18 คน จำนวนราษฎร
 200,001-500,000 คน สมาชิกสภาจังหวัดมีได้ 24 คน จำนวนราษฎร 500,001-1,000,000 คน
 สมาชิกสภาจังหวัดมีได้ 30 คน จำนวนราษฎรเกินกว่า 1,000,000 คน สมาชิกสภาจังหวัดมีได้
 36 คน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2510,
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 84 ตอน 102 (24 ตุลาคม 2510), มาตรา 3.

3.1 อำนาจในทางนิติบัญญัติ

ในการปฏิบัติงานนี้ เป็นไปตามหน้าที่ของจังหวัด¹³ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด สมาชิกสภาจังหวัดมีอำนาจตราข้อบัญญัติจังหวัดในกรณีเพื่อปฏิบัติ

¹³ หน้าที่ของจังหวัด จังหวัดอาจดำเนินการส่วนจังหวัดภายใน เขตจังหวัดนอก เขตเทศบาลและสุขาภิบาล ดังต่อไปนี้

- (1) การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (2) การศึกษา การทำนุบำรุงศาสนา และการส่งเสริมวัฒนธรรม
- (3) การสาธารณสุข
- (4) การป้องกันโรค การบำบัดโรค และการจัดตั้งและบำรุงสถานพยาบาล
- (5) การจัดทำมีและบำรุงทางน้ำและทางบก
- (6) การจัดทำมีและบำรุงทางระบายน้ำ
- (7) การรักษาความสะอาดของถนนทางเดิน และที่สาธารณะ
- (8) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (9) การจัดทำมีน้ำสะอาด หรือการประปา
- (10) การจัดทำมีโรงฆ่าสัตว์
- (11) การจัดทำมีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- (12) การจัดทำมีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (13) การจัดทำมีสุสานและฌาปนสถาน
- (14) การจัดทำมีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ตลอดจนสถานที่ประชุมอบรมราษฎร
- (15) การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- (16) การแบ่งสรรเงิน ซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น
- (17) การจัดการคุ้มครองดูแล และหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินส่วนจังหวัด
- (18) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (19) การพาณิชย์
- (20) กิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นเพื่อประโยชน์ของราษฎรและท้องถิ่นหรือกิจการซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ เป็นกิจการส่วนจังหวัด

การให้ เป็นไปตามหน้าที่ของจังหวัดที่กำหนดไว้บนพระราชบัญญัติดังกล่าวมา หรือมีอำนาจตามกฎหมาย เฉพาะ เรื่องซึ่งบัญญัติให้จังหวัดตราข้อบัญญัติได้ ¹⁴

3.2 อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหาร

การพิจารณาร่างข้อบัญญัติมีขั้นตอนการปฏิบัติคือ

3.1.1 การเสนอร่างข้อบัญญัติจังหวัด สมาชิกสภาจังหวัดมีอำนาจที่จะเสนอ ข้อบัญญัติจังหวัดได้ เมื่อมีสมาชิกสภาจังหวัดรับรองไม่น้อยกว่า 4 คนโดยผู้เสนอและผู้รับรองจะต้อง ลงชื่อในร่างข้อบัญญัติ

สำหรับร่างข้อบัญญัติจังหวัดเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสมาชิกสภาจังหวัด เสนอ ประธานสภาต้องส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับรอง ¹⁵

อย่างไรก็ดี อำนาจในการเสนอร่างข้อบัญญัติจังหวัดยังคงให้ผู้ว่าราชการ จังหวัด เป็นผู้เสนอแต่ร่างข้อบัญญัติที่ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง ¹⁶

3.1.2 การพิจารณาร่างข้อบัญญัติจังหวัด ที่ประชุมสภาจังหวัดต้องพิจารณาเป็น 3 วาระสภาจะพิจารณา 3 วาระรวดเดียวก็ได้ เว้นแต่ร่างข้อบัญญัติจังหวัด เกี่ยวกับงบประมาณจะ พิจารณารวดเดียว 3 วาระไม่ได้ ในการพิจารณา 3 วาระรวด ผู้ว่าราชการจังหวัดจะ เป็นผู้เสนอ หรือสมาชิกจะ เป็นผู้เสนอก็ได้ ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอจะต้อง เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ มีผู้เสนอ ร่วมกันจำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน การพิจารณาให้ที่ประชุมเป็นกรรมการเต็มสภา ¹⁷

¹⁴ "พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 มาตรา 32

¹⁵ กระทรวงมหาดไทย, "ข้อบังคับการประชุมสภาจังหวัด พ.ศ.2498" ข้อ 35, 37 และข้อ 38.

¹⁶ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498, มาตรา 35.

¹⁷ กระทรวงมหาดไทย, "ข้อบังคับการประชุมสภาจังหวัด", ข้อ 54.

ในการพิจารณาร่างข้อบัญญัติจังหวัดในวาระที่ 1 ให้นำที่ประชุมปรึกษาในหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติจังหวัดว่า จะรับหลักการแห่งร่างนั้นหรือไม่ สมาชิกมีอำนาจอภิปรายได้ แต่ก่อนที่จะลงมติรับหลักการ ที่ประชุมจะลงมติให้ส่งคณะกรรมการพิจารณาหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติ นั้นก่อนก็ได้ และหลังจากที่สภาได้ผ่านร่างที่สภาได้ลงมติรับหลักการแล้วต้องส่งให้คณะกรรมการ พิจารณาแปรญัตติ การขอแปรญัตติอาจจะทำโดยสมาชิกสภาจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด โดย เสนอเป็นหนังสือภายในเวลาที่กำหนด กรณีที่สมาชิกเป็นผู้เสนอขอแปรญัตติ จะต้องมีสมาชิกรับรอง ไม่น้อยกว่า 2 คน ถ้าเป็นร่างข้อบัญญัติทางการเงิน ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 4 คน ¹⁸

การพิจารณาในวาระที่สอง จะพิจารณาร่างข้อบัญญัติเริ่มจากชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับ สมาชิกจะอภิปรายได้ เฉพาะด้วยคำหรือข้อความที่มีคำแปรญัตติ ซึ่ง ผู้แปรญัตติสงวนไว้อภิปรายในสภาหรือที่คณะกรรมการแก้ไข เท่านั้น เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติ เป็นอย่าง อื่น เมื่อที่ประชุมเห็นชอบแล้วจะ เสนอขอแปรญัตติหรือ เปลี่ยนแปลงมตินั้นอีกไม่ได้ ¹⁹

การพิจารณาในวาระสาม การพิจารณาในวาระนี้เป็นการลงมติว่าจะให้ ผ่านเป็นข้อบัญญัติจังหวัดหรือไม่ เมื่อมีการอภิปราย เว้นแต่มติที่ประชุมจะได้ลงมติ เป็นอย่างอื่น ²⁰

3.1.3 การอนุมัติร่างข้อบัญญัติจังหวัด เมื่อสภาจังหวัดได้ผ่านร่างข้อบัญญัติจังหวัด ทั้ง 3 วาระแล้ว ต้องนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณาอนุมัติ ถ้าเห็นชอบจะต้องลงชื่อ ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่าง หากผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบ จะต้องส่งร่างข้อบัญญัติไป ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณา ถ้ารัฐมนตรีเห็นชอบด้วย ก็จะส่งไปยังผู้ว่าราชการ จังหวัด เพื่อลงชื่อใช้บังคับ ถ้ารัฐมนตรีไม่เห็นชอบด้วย ร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นอันระงับไป

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 46, 47.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 48, 49.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 50.

ข้อบัญญัติจังหวัดหากไม่มีกฎหมายบังคับไว้ เป็นอย่างอื่นข้อบัญญัติจังหวัดนั้น ให้ใช้บังคับได้หลังจากที่ได้ประกาศที่ศาลากลางจังหวัดแล้วสิบห้าวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉิน จะต้องระบุไว้ในข้อบัญญัตินั้นว่าให้บังคับได้ทันที จึงจะใช้บังคับในวันถัดจากวันประกาศนั้น การใช้บังคับครอบคลุม เขตท้องที่ของจังหวัดนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ²¹

ในกรณีฉุกเฉิน ซึ่งจะเรียกประชุมสภาจังหวัดให้ทันท่วงทีไม่ได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจออกข้อบัญญัติจังหวัดชั่วคราวได้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสามัญประจำสภาจังหวัด แล้วได้ประกาศไว้โดยเปิดเผยที่ศาลากลางจังหวัดจึงจะใช้บังคับได้ แต่เมื่อถึงคราวประชุมสภาครั้งต่อไปจะต้องมีข้อบัญญัติชั่วคราวเสนอต่อสภาเพื่อพิจารณา ถ้าสภาจังหวัดมีมติอนุมัติข้อบัญญัติจังหวัดชั่วคราวนั้น เป็นอันใช้ได้ต่อไป แต่ถ้าสภาจังหวัดมีมติไม่อนุมัติแล้ว ข้อบัญญัติจังหวัดนั้น เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกิจกรรมที่ได้ทำไประหว่างที่ใช้ข้อบัญญัติจังหวัดชั่วคราวนั้น ²² นอกจากนี้ ข้อบังคับการประชุมสภายังกำหนดให้การพิจารณาร่างข้อบังคับจังหวัดชั่วคราวซึ่งออกตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัดมาตรา 27 หากที่ประชุมไม่อนุมัติก็ให้ส่งคณะกรรมการไปยกร่างข้อบัญญัติที่ไม่อนุมัติ ตามมติของที่ประชุมในการพิจารณาต่อไป หลังจากเสนอแล้วถือว่าที่ประชุมได้มีมติรับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติที่ไม่อนุมัติข้อบัญญัติจังหวัดชั่วคราวนั้นแล้ว ให้เริ่มพิจารณาเป็นวาระที่ 2 และ 3

3.2 อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหาร

นอกจากสมาชิกสภาจังหวัดจะมีอำนาจควบคุมฝ่ายบริหารในลักษณะของการทำหน้าที่นิติบัญญัติแล้ว สมาชิกสภาจังหวัดยังสามารถใช้วิธีการต่างๆ เช่น ตั้งกระทู้ถาม การสอบถามข้อเท็จจริง การเสนอญัตติที่มิใช่ข้อบัญญัติจังหวัด ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดควบคุมฝ่ายบริหารได้

²¹ "พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498", มาตรา 35, และ 36.

²² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 37.

3.2.1 การตั้งกระทู้ถาม ²³ เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่สมาชิกสภาจังหวัดใช้ เป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัด และถือได้ว่าเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่สมาชิกสภาจังหวัด มีสิทธิจะใช้ได้ตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อทราบข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด

การตั้งกระทู้ถามนั้น สมาชิกสภาจังหวัดมีสิทธิที่ตั้งกระทู้ถามผู้ว่าราชการจังหวัด ในข้อความใดๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของราชการบริหารส่วนจังหวัด แต่กฎหมายก็ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัด ที่จะไม่ตอบกระทู้ถาม เมื่อเห็นว่าข้อความที่จะตอบนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของจังหวัด หรือเกี่ยวกับนโยบายราชการบริหารส่วนกลาง

3.2.2 การสอบถามข้อเท็จจริง เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่จะใช้ เป็นเครื่องมือเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ว่าราชการจังหวัด เกี่ยวกับงานในอำนาจหน้าที่ของราชการบริหารส่วนภูมิภาค ซึ่งคำสอบถามและการตอบ ต้องทำเป็นบันทึกหรือเป็นหนังสือเสนอ กระทรวง ทบวง ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ²⁴

สิทธิในการสอบถามข้อเท็จจริง เป็นสิทธิที่เพิ่มขึ้นใหม่แก่สมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งเป็นสิทธิที่จะให้ถามถึงการบริหารราชการส่วนกลาง ซึ่งปฏิบัติอยู่ในส่วนภูมิภาคตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการตั้งกระทู้ถามในระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาจังหวัด พ.ศ. 2498 ของกระทรวงมหาดไทย, ข้อ 102-115 และ 127.

²⁴ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499" มาตรา 8.

สิทธินี้กฎหมายให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดที่จะใช้ดุลยพินิจตอบไปได้ แต่
ถ้าการสอบถามข้อเท็จจริงนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่า เกี่ยวกับเรื่องราชการที่ยังไม่ควรเปิดเผย
หรือเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของราชการแผ่นดินจะไม่ตอบก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเสนอ
กระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องทราบ และพิจารณาต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงมหาดไทย ได้วาง
แนวทางปฏิบัติไว้ว่า ในการตอบคำสอบถามผู้ว่าราชการจังหวัดต้องใช้ดุลยพินิจด้วยความรอบคอบ
ระมัดระวัง และถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงและ เหตุการณ์ ตลอดจนต้องระสีกระ เปรียบการ
และนโยบายของราชการส่วนกลางในเรื่องนั้นๆ ด้วย ²⁵

3.2.3 ผู้คดีเกี่ยวกับกิจการภายในของสภาจังหวัด ผู้คดีที่เสนอเข้าสู่การ
พิจารณาในสภาจังหวัดโดยสมาชิกสภาจังหวัด ผู้คดีที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาในสภาจังหวัด โดย
สมาชิกสภาจังหวัดนั้นแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ผู้คดีที่เกี่ยวกับร่างข้อบัญญัติจังหวัด และผู้คดีเกี่ยวกับ
กิจการภายในของสภาจังหวัด ซึ่งเป็นข้อ เสนอให้มีการพิจารณาในส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับกิจการทั่วไป
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในลักษณะของผู้คดีแรกนั้น ได้กล่าวไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุม
ฝ่ายบริหารโดยกระบวนการ เสนอพิจารณาร่างข้อบัญญัติจังหวัด ซึ่งยอมผู้มีผู้ว่าราชการจังหวัดให้
ปฏิบัติตามอย่างไรก็ดี ในส่วนของผู้คดีเกี่ยวกับกิจการภายในของสภาจังหวัด เมื่อเสนอเข้า
สู่การพิจารณา และได้อภิปรายซักถามแล้ววิธีการสุดท้ายก็คือ การลงมติ ซึ่งมีผลให้ผู้ว่าราชการ
จังหวัดจะต้องปฏิบัติตาม หลักการนี้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด
พ.ศ.2498 มาตรา 29 โดยแปะขีด

แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายยังให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งเพิกถอน
มติสภาจังหวัดได้ เมื่อพิจารณาเห็นว่า มตินั้นมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นการเมืองแห่งรัฐ หรือ
2. เป็นมติที่ฝ่าฝืนกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับทางราชการ หรือ
3. เป็นมตินอกเหนือกิจการส่วนจังหวัด

²⁵ กระทรวงมหาดไทย, หนังสือที่ 13385/2498 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2498 เรื่อง
การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498.

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัด เห็นว่ามติของสภาจังหวัด เข้าหลักเกณฑ์ ดังกล่าวในวรรคแรกผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องสั่ง เพิกถอนมตินั้น ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สภาจังหวัดมีมติ โดยแจ้งคำสั่งเพิกถอนพร้อมด้วยเหตุผลไปยังประธานสภาจังหวัด หากพ้นกำหนดหกสิบวันแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่สั่ง เพิกถอนมติของสภาจังหวัดดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องปฏิบัติตามมตินั้นทันที อันอาจการเพิกถอนมติสภาจังหวัด ของผู้ว่าราชการจังหวัดนี้ ห้ามมิให้สภาจังหวัด อภิปรายคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัด

3.2.4 การควบคุมฝ่ายบริหารโดยคณะกรรมการสภาจังหวัด คณะกรรมการสภาจังหวัด เป็นกลไกที่มีความสำคัญยิ่งในการนี้จะควบคุมฝ่ายบริหารและการปฏิบัติงานของสภาจังหวัด โดยเหตุที่สภาจังหวัดโดยตัวของตัวเองไม่สามารถที่จะเข้าไปพิจารณาศึกษาปัญหาเฉพาะ เรื่อง และมีลักษณะกว้างขวางได้ เท่ากับตั้งคณะกรรมการสภาคณะหนึ่งคณะใด ขึ้นทำหน้าที่พิจารณาปัญหาและเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความรู้ความสามารถและความเข้าใจของสมาชิกเฉพาะ เรื่องๆ ไป

คณะกรรมการที่สภาจังหวัดจะเลือกนั้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 มาตรา 27 ได้บัญญัติให้สภาจังหวัดมีอำนาจเลือกสมาชิกเป็นคณะกรรมการ 2 ประเภท คือ

1. คณะกรรมการสามัญ เลือกจากผู้เป็นสมาชิกสภาจังหวัด
2. คณะกรรมการวิสามัญ เลือกจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาจังหวัดหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาจังหวัดก็ได้

คณะกรรมการสภาจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. กระทำกิจการอันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงานต่อสภา
2. พิจารณาสอบสวนข้อความใดๆ อันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงาน

ต่อสภา

นอกจากนั้น ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังบัญญัติว่าในการประชุมสภาจังหวัดครั้งแรก ให้สภาจังหวัดเลือกสมาชิกเป็นคณะกรรมการสามัญประจำสภา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในการการออกข้อบัญญัติชั่วคราว และตามข้อบังคับการประชุมสภาจังหวัดยังกำหนดให้คณะกรรมการการคลังมีหน้าที่พิจารณากิจการเกี่ยวกับการคลัง รวมทั้งข้อบัญญัติงบประมาณและกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการด้วย ส่วนกรรมการอื่น ๆ แล้วแต่สภาเห็นสมควร

สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ประวัติความเป็นมา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน โดยเริ่มตั้งแต่เป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรทวารวดี เป็นที่ตั้งเมืองหลวงของแคว้นอโยธยา และต่อมาเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในวันศุกร์ เดือน 5 ขึ้น 6 ค่ำ ปี 1893 พระราชทานนามเมืองว่า "กรุงเทพมหานครวรทวารวดีศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์" ต่อมาได้เสียกรุงแก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 รวมระยะเวลาที่เป็นที่ตั้งเมืองหลวงของราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครอง 33 พระองค์ หลังจากเสียกรุงแล้วได้ถูกปล่อยให้รกร้าง และเป็นเพียงเมืองจัตวาเมืองหนึ่งขึ้นกับกรุงเทพฯ โดยเรียกว่า "เมืองกรุงเก่า" ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2438 รัชกาลสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งมณฑลกรุงเก่าโดยรวม 8 หัวเมืองเข้าด้วยกัน ได้แก่ เมืองกรุงเก่า เมืองสระบุรี เมืองอ่างทอง เมืองลพบุรี เมืองพระพุทธบาท เมืองพรหมบุรี เมืองอินทบุรี และเมืองสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2459 ได้เปลี่ยนชื่อเมืองกรุงเก่าเป็น "จังหวัดกรุงเก่า" ครั้นในรัชกาลที่ 7 ได้เปลี่ยนชื่อมณฑลกรุงเก่าเป็น "มณฑลอยุธยา" เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2469 และเปลี่ยนชื่อจังหวัดกรุงเก่าเป็น "จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ใช้เรียกมาจนถึงปัจจุบัน ²⁶

²⁶ กองปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง, ข้อมูลของจังหวัดต่างๆ ในภูมิภาค ปี 2532, หน้า 57.

2. สภาพทางภูมิศาสตร์

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ในที่ราบภาคกลางตอนล่างบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี ประมาณละติจูดที่ 14 องศาเหนือ และลองจิจูดที่ 101 องศาตะวันออก อยู่ทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร มีระยะทางจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือประมาณ 72 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,547,610 ตารางกิโลเมตร (เป็นลำดับที่ 61 ของประเทศไทย และเป็นลำดับที่ 12 ใน 22 จังหวัดภาคกลาง) มีรูปร่างคล้ายรูปหกเหลี่ยม ส่วนที่กว้างที่สุดของจังหวัดจากบ้านหนองโสน อำเภออุทัย ถึงบ้านบ่อกรวด อำเภอบางซ้าย มีความกว้างประมาณ 60 กิโลเมตร ความยาววัดจากเหนือสุดถึงใต้สุด จากบ้านข่อยไต้ อำเภอบ้านแพรก ถึงบ้านปากคลองเชียงราก อำเภอบางปะอิน มีความยาวประมาณ 74 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดอ่างทอง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

- 1) เป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำสำคัญ 4 สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย นอกจากนี้จะมีลำคลองทั้งเล็กและใหญ่ ต่อเนื่องจากแม่น้ำ ทำให้มีลักษณะราบลุ่มน้ำท่วมถึง ซึ่งเรียกที่ราบลุ่มชนิดนี้ว่า "ที่ราบลุ่มเตลต่า"
- 2) บริเวณที่ตั้งของจังหวัด จะเปิดรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากอ่าวไทย โดยตรง ทำให้ฝนตกติดต่อกันเป็นระยะเวลาานาน มี 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,200-1,300 มิลลิเมตร ต่อจำนวนวันที่ฝนตกทั้งปี ระหว่าง 70-80 วัน

3. สภาพทางสังคม

3.1 โครงสร้างประชากร

ประชากรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักฐานสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง สํารวจเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2533 เป็นชาย 334,036 คน เป็นหญิง 351,358 คน รวมทั้งสิ้น 685,394 ²⁷ คน ความหนาแน่น 266 คนต่อตารางกิโลเมตร อัตราการเพิ่มประชากร 0.37% อัตราการเกิด 11.40 คน (ต่อ 1,000 คน) อัตราการตาย 5.86 คน (ต่อ 1,000 คน) มีประชากรย้ายเข้า 38,212 คน ย้ายออก 39,567 คน

3.2 การกระจายประชากร

ประชากรอยู่หนาแน่นในเขตเทศบาล อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อัตราความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 265 คน หรือประมาณ 45 ครัวเรือน ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร

3.3 ขนาดและโครงสร้างของครอบครัว

ขนาดของครัวเรือนประชากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉลี่ยมีประมาณ 5-6 คน อำเภอบางบาลมีขนาดเฉลี่ยของประชากรสูงที่สุดคือ 7.3 คน อำเภอผักไห่มีขนาดเฉลี่ยของครัวเรือนต่ำที่สุดคือ 4.8 คน ลักษณะของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยสามภรรยามากกว่า 1 คู่ และญาติรวมกันอยู่ ครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงสามี ภรรยา และบุตรรวมกันอยู่มีจำนวนน้อยมาก ²⁸

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁷ สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง, ประกาศประชากรของประเทศไทย ปี 2533, หน้า 18.

²⁸ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, จังหวัดพระนครศรีอยุธยาร่วมสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี วันที่ 4-21 เมษายน 2525 (พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 2525), หน้า 25.

3.4 ลักษณะการกระจายและการตั้งถิ่นฐาน

ในบริเวณเกาะเมือง ประชากรในเกาะเมืองจะตั้งถิ่นฐานอยู่บนแนวคันดินธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและป่าสักเป็นส่วนใหญ่ ย่านชุมชนที่หนาแน่นจะอยู่บริเวณหัวรอ ซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำลพบุรีและป่าสักมาบรรจบกันกับตลาดเจ้าพรหม ซึ่งเป็นย่านการค้าแห่งใหม่ ดังนั้น รูปแบบของการตั้งถิ่นฐานในเกาะเมืองจึงเป็นแบบการรวมกลุ่ม²⁹ (Compact or Nuclear Settlement) มีขนาดใหญ่บ้าง เล็กบ้าง บริเวณริมฝั่งแม่น้ำและถนนมีการรวมกลุ่มแบบเส้น (Linear Pattern) เป็นแนวยาวไปตามแม่น้ำและถนน

ตามชนบทและนอกบริเวณเกาะเมือง ประชากรจะตั้งถิ่นฐานอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำ ถนน และทางรถไฟเป็นส่วนใหญ่ โดยรวมกลุ่มแบบเส้นเป็นแนวยาวขนานไปกับลำน้ำ ลำคลอง ถนน และทางรถไฟ นอกนั้นกระจัดกระจายกันอยู่ตามพื้นที่เพาะปลูก

3.5 การศึกษา

ในปี 2532 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยมีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 494 แห่ง จำนวนครู 6,598 คน และนักเรียน 109,915 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

ตารางที่ 1 การศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สังกัด	จำนวนสถานศึกษา (แห่ง)	ครู (คน)	นักเรียน (คน)
สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ	425	4,203	86,488
สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน	26	578	12,419
กรมสามัญศึกษา	29	1,487	24,020
ทบวงมหาวิทยาลัย	-	-	-

หมายเหตุ ข้อมูลการศึกษาแยกตามสังกัด เป็นข้อมูล ปี 2530 ของสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย
กระทรวงมหาดไทย

3.6 การศาสนา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยเฉพาะในสมัย
กรุงศรีอยุธยามีชาวต่างชาติมาอาศัยอยู่ จึงทำให้มีผู้นับถือศาสนาต่างๆ กัน จนมาถึงปัจจุบัน ดังนี้

- วัดพุทธศาสนา 487 วัด พระภิกษุ 6,950 รูป
- โบสถ์คาทอลิก 5 แห่ง
- มัสยิด 53 แห่ง

3.7 วัฒนธรรมและประเพณี

โดยที่ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ดังนั้น วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ จะเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตรในเทศกาลต่างๆ การแห่เทียนพรรษา ฯลฯ และประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง การแข่งเรือยาว ประเพณีการกวนข้าวทิพย์ ประเพณีการไหว้ครุเตา (ของหมู่บ้านตีมีด ตำบลอรัญญิก อำเภอนครหลวง) เป็นต้น

3.8 การสาธารณสุข

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีสถานบริการสาธารณสุข และบุคลากรทางการแพทย์ เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรแล้วนับว่ายังไม่เพียงพอกับความต้องการ แต่เนื่องจากจังหวัดนี้อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ประชาชนส่วนหนึ่งที่มีฐานะดีจะเข้าไปรับบริการในโรงพยาบาลเอกชนและของรัฐในกรุงเทพมหานคร

สำหรับสถานบริการสาธารณสุขและบุคลากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากสถิติปี 2533 มีดังนี้

- โรงพยาบาล 16 แห่ง สถานีอนามัย 204 แห่ง สถานพยาบาลอื่นๆ 11 แห่ง
- แพทย์ 64 คน ทันตแพทย์ 13 คน เภสัชกร 15 คน พยาบาล 438 คน
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้านอื่นๆ รวม 636 คน (อัตราส่วน แพทย์ 1 คน/ประชากร 10,203 คน พยาบาล 1 คน/ประชากร 1,491 คน ทันตแพทย์ 1 คน/ประชากร 50,231 คน เภสัชกร 1 คน/ประชากร 43,534 คน)
- โรงพยาบาลที่มีเตียงมากน้อยเรียงตามลำดับ ดังนี้
 - โรงพยาบาลทั่วไป 336 เตียง 1 แห่ง
 - โรงพยาบาลชุมชน 90 เตียง 1 แห่ง
 - โรงพยาบาลชุมชน 30 เตียง 2 แห่ง
 - โรงพยาบาลชุมชน 10 เตียง 8 แห่ง

3.9 การสาธารณสุขการ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประปา 16 แห่ง คือ การประปาส่วนภูมิภาค 2 แห่ง การประปาเทศบาล 2 แห่ง และการประปาสหวิบาล 12 แห่ง ใช้ไฟฟ้าที่สังกัดส่วนภูมิภาค เขต 1 ภาคกลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้ใช้ไฟฟ้าทุกตำบล 1,443 หมู่บ้าน คิดเป็น 99% การคมนาคมสามารถติดต่อคมนาคมกับจังหวัดอื่นๆ ได้โดยทางรถยนต์ รถไฟ และทางเรือ และการสื่อสารโดยทางไปรษณีย์โทรเลข วิทยุสื่อสาร โทรศัทพ์ 5 ชุมสาย

จากข้อมูลทางด้านสังคมและการศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่นำมาเสนอข้างต้น จะพบว่า ประชากรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มักจะรวมกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำ ถนน และตามพื้นที่เพาะปลูก เป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อกระทำกิจกรรมร่วมกันเป็นจำนวนมาก การที่ประชากรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก เช่นนี้ เป็นตัวชี้ระดับจิตสำนึก การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือกลุ่มจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคล เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งจะได้กล่าวในประเด็นแรงจูงใจในการสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาจังหวัดต่อไป

การจัดระบบการศึกษาและสถาบันการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของบุคคลที่สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาจังหวัด ในส่วนที่สถาบันการศึกษาได้ฝึกอบรมหรือกระตุ้นให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาจังหวัด ได้มีความรู้ความเข้าใจ สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของท้องถิ่นและของประเทศ ดังนั้น สถาบันการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาจึงเป็นการวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งจะได้วิเคราะห์โดยละเอียดต่อไป

4. สภาพทางเศรษฐกิจ

4.1 การเกษตรกรรม

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ใช้ในการเกษตรประมาณ 1,218,936 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนา 1,192,714 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด เป็นที่ราบลุ่มจึงเหมาะแก่การเพาะปลูก มีครอบครัวเกษตรกรรม 67,635 ครอบครัว จำนวนเกษตรกร 464,971 คน หรือร้อยละ 70 ของประชากรทั้งหมด คิดเฉลี่ยครอบครัวหนึ่งใช้พื้นที่ทำเกษตรกรรมครอบครัวละ 18 ไร่ พืช

เศรษฐกิจที่หารายได้ให้แก่เกษตรกรนอกเหนือจากการทำนา ได้แก่ ข้าวโพดหวาน อ้อย ฝรั่งเขียว พืชผัก ซึ่งเป็นการเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้งในพื้นที่ที่เคยทำนาปี เป็นการใช้ประโยชน์ของที่ดินอย่างเต็มที่ และเป็นการหารายได้เสริมจากการทำงานหลัก

ดังนั้น เศรษฐกิจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก รองไปจึงเป็นการอุตสาหกรรมในครัวเรือน ที่อาศัยเวลาว่างจากการทำนามาใช้ประโยชน์เป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

4.2 การประมง

เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย มีคลองธรรมชาติ คลองชลประทาน และหนองน้ำธรรมชาติจำนวนมาก จึงอุดมไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ปลา กุ้ง มีการจับสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำต่างๆ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก คลอง และหนองน้ำธรรมชาติ นอกจากจะมีการเลี้ยงสัตว์น้ำตามธรรมชาติในแม่น้ำ ลำคลองแล้ว ยังมีการเพาะเลี้ยงในบ่อ วนนาข้าว การเลี้ยงในกระชัง จึงเป็นแหล่งประมงที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดภาคกลางที่หารายได้มากในปี 2532 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้จำนวนรวมกันประมาณ 5,616,160 กิโลกรัม ³⁰

4.3 การอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมโรงงาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโรงงานทั้งสิ้น 460 โรงงาน มียอดเงินลงทุน 13,933.64 ล้านบาท มีคนงาน 21,914 คน รายได้ภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ย 21,528 บาท/คน/ปี ³¹

³⁰ สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สรุปข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2533, หน้า 3.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ประเภทโรงงาน

1. ผลิตภัณฑ์การเกษตร	181	โรงงาน
2. ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	6	โรงงาน
3. ผลิตภัณฑ์จากไม้	52	โรงงาน
4. ผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ	65	โรงงาน
5. อาหารและเครื่องดื่ม	43	โรงงาน
6. ผลิตภัณฑ์กระดาษและการพิมพ์	8	โรงงาน
7. ผลิตภัณฑ์เครื่องมือการเกษตร	13	โรงงาน
8. การบริการ	68	โรงงาน
9. ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์	9	โรงงาน
10. อื่นๆ	15	โรงงาน

อุตสาหกรรมในครัวเรือนมีความสำคัญมากต่อจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นอกจากจะรู้จักพระนครศรีอยุธยาในฐานะเมืองเก่าแก่แล้ว สินค้าจาก อุตสาหกรรมในครัวเรือนยังเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและซื้อสินค้า เช่น การทำมัดอัญมณี ที่อำเภอ นครหลวง การจักสานมีการสานพัดย้อมสีด้วยไม้ไผ่ ที่อำเภอบ้านแพรก และอำเภอมหาราช การทำ หวายที่อำเภอเสนา การแกะสลักที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา การทำางอบที่อำเภอบางปะหัน การทำ เครื่องปั้นดินเผามีการทำกันมากเกือบทั่วทั้งจังหวัด การสานปลาตะเพียน ทำเครื่องมือจับปลา การ ทำหัวโขน ที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา และการเขี่ยไรนพลอยที่อำเภวังน้อย อำเภอเสนา เป็นต้น

4.4 การพาณิชย์กรรม

ผู้ประกอบการที่จดทะเบียน ณ สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ต้นปี 2532 จนถึงสิ้นเดือนเมษายน 2533 และยังคงดำเนินการอยู่ แยกตามประเภทการจดทะเบียนดังนี้

- ประเภทนิติบุคคล

จดทะเบียนประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด 495 ราย ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 28 ราย บริษัทจำกัด 169 ราย

- ประเภทบุคคลธรรมดา

จดทะเบียนพาณิชย์ ณ ที่ว่าการอำเภอทุกอำเภอ รวมทั้งจังหวัด

8,172 ราย

4.5 การท่องเที่ยว

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2533 ให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดท่องเที่ยวตามข้อเสนองของ กรอ. จังหวัดฯ ซึ่งมีผลให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เสนอให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภาคกลางตอนบน ให้ประกาศเป็นเขตส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและจำหน่ายหัตถอุตสาหกรรมภาคกลางตอนบน มีโรงแรมในเขตจังหวัดที่จะรองรับนักท่องเที่ยวผู้มาพักผ่อน 18 แห่ง จำนวนห้องทั้งสิ้น 523 ห้อง

4.6 ผลิตภัณฑ์จังหวัด

เนื่องจากอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทางด้าน การเกษตร เมื่อปี 2530 ปรากฏว่าผลิตภัณฑ์จังหวัดภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 2,752.58 บาท/คน/ปี ผลิตภัณฑ์จังหวัดภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 2,860.50 บาท/คน/ปี ผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยทุกสาขาอาชีพจำนวนเท่ากับ 13,962.89 บาท/คน/ปี ผลิตภัณฑ์จังหวัดอยู่ในอันดับที่ 14 ของภาคกลาง³²

กล่าวโดยสรุป สถานะภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยทั่วไปมีความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์อยู่ในระดับสูง ถ้าหากเปรียบเทียบกับจังหวัดใกล้เคียงระดับเดียวกัน เช่น จังหวัดอ่างทอง

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

การที่มีสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดมีความพร้อมในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม ปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้อาจจะส่งผลให้อำนาจต่อการผลักดันให้บุคคล เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในหัวข้อที่ว่า แรงจูงใจในการสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาจังหวัดต่อไป

5. การปกครอง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 208 ตำบล 1,456 หมู่บ้าน 3 เทศบาล และ 20 สุขาภิบาล ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เขตการปกครองของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ตารางกิโลเมตร	ตำบล	หมู่บ้าน
1	อำเภอพระนครศรีอยุธยา	129	21	119
2	อำเภอเสนา	204	17	125
3	อำเภอท่าเรือ	105	10	83
4	อำเภอดักไถ่	168	16	126
5	อำเภอบางบาล	89	16	111
6	อำเภอบางไทร	202	23	135
7	อำเภอบางปะอิน	227	18	148
8	อำเภอรังน้อย	218	10	68
9	อำเภออุทัย	188	11	107
10	อำเภอนครหลวง	149	12	74
11	อำเภอมหาราช	119	12	58
12	อำเภอบางปะหัน	121	17	94
13	อำเภอลาดบัวหลวง	216	6	56
14	อำเภอภาชี	84	8	72

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	พื้นที่ตารางกิโลเมตร	ตำบล	หมู่บ้าน
15	อำเภอบางช้าง	149	6	53
16	อำเภอบ้านแพรง	113	5	27

ที่มา สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย กระทรวงมหาดไทยเทศบาล ประกอบด้วย

- เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ความหนาแน่น 4,377 คนต่อตารางกิโลเมตร
- เทศบาลเมืองเสนา ความหนาแน่น 4,112 คนต่อตารางกิโลเมตร
- เทศบาลตำบลท่าเรือ ความหนาแน่น 2,744 คนต่อตารางกิโลเมตร

หน่วยราชการในจังหวัด

(1) หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคประจำในจังหวัด

- 1) สำนักงานจังหวัด
- 2) ที่ทำการปกครองจังหวัด
- 3) ตำรวจภูธรจังหวัด
- 4) ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัด
- 5) สำนักงานที่ดินจังหวัด สาขาเสนา
- 6) สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด
- 7) สำนักงานโยธาธิการจังหวัด
- 8) เรือนจำจังหวัด
- 9) สำนักงานแรงงานจังหวัด
- 10) ที่ทำการอัยการจังหวัด
- 11) ที่ทำการอัยการประจำศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา
- 12) สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัด

- 13) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
 - 14) สำนักงานสรรพากรจังหวัด
 - 15) สำนักงานคลังจังหวัด
 - 16) สำนักงานสรรพสามิตจังหวัด
 - 17) สำนักงานป่าไม้จังหวัด
 - 18) สำนักงานสหกรณ์จังหวัด
 - 19) สำนักงานประมงจังหวัด
 - 20) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด
 - 21) สำนักงานเกษตรจังหวัด
 - 22) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
 - 23) สำนักงานขนส่งจำกัด
 - 24) สำนักงานราชพัสดุจังหวัด
 - 25) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด
 - 26) ที่ทำการสถิติจังหวัด
 - 27) สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
 - 28) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด
- (2) หน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด
- 1) เรือนจำกลาง
 - 2) ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา
 - 3) สำนักงานการไฟฟ้า เขต
 - 4) ไปรษณีย์โทรเลข
 - 5) สำนักงานสถิติจังหวัด

6. สภาพทางการเมือง

การที่จะทราบถึงสภาพหรือบรรยากาศทางการเมืองของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำเป็นที่เราจะต้องศึกษาถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยจะชี้ให้เห็นระดับ

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาถึงพฤติกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดที่ผ่านมา ตลอดจนผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด ดังนี้

6.1 การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2523 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 320,788 คน มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวน 94,003 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.31 มีผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดจำนวน 30 คน คือ ^{๖๖}

1. นายเอกรัฐ จิตรไทย
2. นายนิพนธ์ มะลิซ้อน
3. นางพิศมัย มานะประเสริฐศักดิ์
4. นายบุญสืบ ใจอุ่น
5. นายนรชัย จาฎามระ
6. นายศักดิ์ คำนชัยวิจิตร
7. นายบุญเฮื้อ สุทธิประเสริฐ
8. นางทองหยิบ ฤทธิจันทร์
9. นายจรัส คงธารา
10. นายสมศักดิ์ สร้อยทรัพย์
11. นายเชื่อง มานามไทย
12. นายสวัสดิ์ บุญเดช
13. นายสุรพล ไสวรัมย์
14. นายสวัสดิ์ พงษ์รูป
15. นายทวงศ์ โตกะหุด
16. นายโกชนัน ภูระหงษ์
17. นายสมถวัลย์ พาสุกรี
18. นายประจักษ์ หงษ์ทอง
19. นายชูป วงศ์จตุรภัทร

^{๖๖} กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง

20. นายสมิง นัยพร
21. นายยงยุทธ รักษาสกุล
22. นายสุระ เทิน เขาว์ตระกูล
23. นายชุมพล สุขสุเมฆ
24. นายอุทัย ไกรเดชา
25. นายทองใบ สือสาคร
26. นายประสิทธิ์ ศิขรุลักษณะ
27. นายวินิต นพรัตน์
28. นายบุญชู เจริญกิจ
29. นายสมบัติ ใจ้วสกุล
30. นายประทีศ คงสมพงษ์

6.2 การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2528 มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดจำนวน 93 คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 333,108 คน มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจำนวน 133,520 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.08 มีผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด จำนวน 30 คน คือ ³⁴

1. นางวนิดา โทธีวรรณ
2. นายสุวิทย์ มิชัยพ
3. นายทองเข้ม ใจ้ววารินทร์
4. นายบุญสม วงษ์สุติน
5. นายบุญสืบ ใจมั่น
6. นางมยุรี ปิยะทัศน์ศรี
7. นายสมถวิลย์ พาสุกศรี
8. นายธีระพงษ์ มานะ เมธาวี
9. นายวิทยา บุรณศิริ

³⁴ กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง

10. นายประสิทธิ์ โชคกิจ
11. นายจรัส คงธารา
12. นายสมศักดิ์ สร้อยทรัพย์
13. นายประสิทธิ์ ดิษฐลักษณะ
14. นายบุญชู เฉลิมกิจ
15. นายสมชาย สุวินาย
16. นายจำลอง ทิพย์นำพา
17. นายบุญเฮื้อ สุทธิประ เสริฐ
18. นายวิเชียร เลิศลิ้มชลาสัย
19. นายประทิศ คงสมพงษ์
20. นายสมศักดิ์ วาณิชย์ปฎิยุทธ
21. นายขงยุทธ รักษาสกุล
22. นายไพจิตร น้อยนัย
23. นายอุทัย ไกรเดชา
24. นายสมศักดิ์ กอบัวแก้ว
25. นายอุดม ผู้พันธ์
26. นายสวัสดิ์ บุญเดช
27. นายบำรุง ศรีโสภา
28. นายทองหล่อ รักษาโพธิ์
29. นายนพวงศ์ โดกะหุต
30. นายทองสุข นิกรพันธ์

6.3 การเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2533 มีผู้มาสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด จำนวน 94 คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 289,757 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 126,486 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43.65 ดังนี้ ๖๖

๖๖ สำนักผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6.3.1 เขตเลือกตั้งอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำนวนสมาชิกสภาจังหวัด
ที่มีได้ 5 คน มีผู้สมัคร 18 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 70,442 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน
27,053 คน คิดเป็นร้อยละ 38.40

6.3.2 เขตเลือกตั้งอำเภอเสนา จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 3 คน
มีผู้สมัคร 6 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 27,477 คน ก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดมีผู้สมัคร
ถอนการสมัครจำนวน 3 คน ทำให้ไม่มีการเลือกตั้งเนื่องจากจำนวนผู้สมัครมีเท่ากับจำนวนสมาชิก
สภาจังหวัดที่มีได้

6.3.3 เขตเลือกตั้งอำเภอดักท่า จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 2 คน
มีผู้สมัคร 7 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 29,225 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 10,628 คน
คิดเป็นร้อยละ 36.37

6.3.4 เขตเลือกตั้งอำเภอท่าเรือ จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 2 คน
มีผู้สมัคร 6 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 29,970 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 15,696 คน
คิดเป็นร้อยละ 52.37

6.3.5 เขตเลือกตั้งอำเภอบางปะอิน จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้
3 คน มีผู้สมัคร 7 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 35,760 คน ก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดมี
ผู้สมัครถอนการสมัครจำนวน 4 คน ทำให้ไม่มีการเลือกตั้งเนื่องจากจำนวนผู้สมัครมีเท่ากับจำนวน
สมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้

6.3.6 เขตเลือกตั้งอำเภอวังน้อย จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 2 คน
มีผู้สมัคร 6 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 25,498 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 14,725 คน
คิดเป็นร้อยละ 57.75

6.3.7 เขตเลือกตั้งอำเภอลาดบัวหลวง จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 1 คน มีผู้สมัคร 6 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 18,435 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 8,273 คน คิดเป็นร้อยละ 44.87

6.3.8 เขตเลือกตั้งอำเภอภาชี จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 1 คน มีผู้สมัคร 3 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 17,132 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 6,765 คน คิดเป็นร้อยละ 39.49

6.3.9 เขตเลือกตั้งอำเภออุทัย จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 2 คน มีผู้สมัคร 2 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 20,048 คน ทำให้ไม่มีการเลือกตั้ง เนื่องจากจำนวนผู้สมัครมีเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่พึงมีได้

6.3.10 เขตเลือกตั้งอำเภอบางบาล จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 1 คน มีผู้สมัคร 1 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 15,857 คน ทำให้ไม่มีการเลือกตั้ง เนื่องจากจำนวนผู้สมัครมีเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่พึงมีได้

6.3.11 เขตเลือกตั้งอำเภอบางปะหัน จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ จำนวน 2 คน มีผู้สมัคร 5 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 23,491 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 11,287 คน คิดเป็นร้อยละ 48.05

6.3.12 เขตเลือกตั้งอำเภอบางซ้าย จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ จำนวน 1 คน มีผู้สมัคร 2 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 11,822 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 4,063 คน คิดเป็นร้อยละ 34.37

6.3.13 เขตเลือกตั้งอำเภอหาราช จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ จำนวน 1 คน มีผู้สมัคร 6 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 13,990 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 9,143 คน คิดเป็นร้อยละ 65.35

6.3.14 เขตเลือกตั้งอำเภอบางไทร จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 2 คน มีผู้สมัคร 5 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 25,722 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 5,642 คน คิดเป็นร้อยละ 21.93

6.3.15 เขตเลือกตั้งอำเภอบ้านแพรง จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 1 คน มีผู้สมัคร 2 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 5,623 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 3,387 คน คิดเป็นร้อยละ 60.23

6.3.16 เขตเลือกตั้งอำเภอนครหลวง จำนวนสมาชิกสภาจังหวัดที่มีได้ 1 คน มีผู้สมัคร 12 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 18,407 คน ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 9,824 คน คิดเป็นร้อยละ 53.37

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด จำนวน 30 คน มีผู้ได้รับเลือกตั้ง ดังนี้

1. นายสมโภชน์ ศรีโกชน์สมบุรณ์ เขตเลือกตั้งอำเภอพระนครศรีอยุธยา
2. นายจรรยาศักดิ์ ศรีโกชน์สมบุรณ์ เขตเลือกตั้งอำเภอพระนครศรีอยุธยา
3. นายสหัสสิทธิ์ สิงห์โต เขตเลือกตั้งอำเภอพระนครศรีอยุธยา
4. นายสนั่น ศรีจันทร์ เขตเลือกตั้งอำเภอพระนครศรีอยุธยา
5. นายไพฑูรย์ เรณูหอม เขตเลือกตั้งอำเภอพระนครศรีอยุธยา
6. นายวิทยา บุรณะศิริ เขตเลือกตั้งอำเภอบางปะอิน
7. นายประสิทธิ์ โชคกิจ เขตเลือกตั้งอำเภอบางปะอิน
8. นายวุฒิชัย หัทธยามาศย์ เขตเลือกตั้งอำเภอบางปะอิน
9. นายปรีชา คล้ายสิทธิ์ เขตเลือกตั้งอำเภอผักไห่
10. นายปรีชา วายาภรณ์ เขตเลือกตั้งอำเภอผักไห่
11. นายบุญส่ง ชินมิตร เขตเลือกตั้งอำเภอนครหลวง
12. นายเดชา บรรจงศุภมิตร เขตเลือกตั้งอำเภอมหาราช
13. นายสมชาย สุวิชัย เขตเลือกตั้งอำเภอเสนา
14. นายวีเชียร เอนกลาง เขตเลือกตั้งอำเภอเสนา
15. นายศักดิ์ ดำนชัยวิจิตร เขตเลือกตั้งอำเภอเสนา

16.	นายวิศิษฐ์	เลิศลิ้มชลาสัย	เขตเลือกตั้งอำเภอบางบาล
17.	นายสมบุรณ์	แย้มศิริ	เขตเลือกตั้งอำเภอภาชี
18.	จ.ส.ท. รุ่งสรรค์	กิจพิพัฒน์	เขตเลือกตั้งอำเภอบางปะหัน
19.	นายสมศักดิ์	วาณิชย์ปฎิยุทธ์	เขตเลือกตั้งอำเภอบางปะหัน
20.	นายอุทัย	โกรเดชา	เขตเลือกตั้งอำเภอบางไทร
21.	นายไพจิตร	น้อยน้อย	เขตเลือกตั้งอำเภอบางไทร
22.	นายสมศักดิ์	กอบัวแก้ว	เขตเลือกตั้งอำเภอบางซ้าย
23.	นายเอื้อง	มานามไทย	เขตเลือกตั้งอำเภอท่าเรือ
24.	นายโสภา	แสงไพโรจน์	เขตเลือกตั้งอำเภอท่าเรือ
25.	นายมนัส	สามัญอุดม	เขตเลือกตั้งอำเภอลาดบัวหลวง
26.	นายสมชาย	ศิลาเจริญชนกิจ	เขตเลือกตั้งอำเภอวังน้อย
27.	นายถนอม	งามแดน	เขตเลือกตั้งอำเภอวังน้อย
28.	นายกฤษณะ	อยู่ประเสริฐ	เขตเลือกตั้งอำเภอบ้านแพรก
29.	นายสมถวัลย์	พาสุกรี	เขตเลือกตั้งอำเภออุทัย
30.	นางมยุรี	ปิยะทัศน์ศรี	เขตเลือกตั้งอำเภออุทัย

จากข้อมูลการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาดังกล่าว จะพบว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดปี 2523 ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 29.31 ซึ่งนับว่ายังอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับต่ำ ต่อมาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดปี 2528 ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งร้อยละ 40.08 ซึ่งนับว่าสูงกว่าครั้งก่อน แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสูงขึ้นกว่าเดิม เป็นอันมาก และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดครั้งหลังสุดเมื่อปี 2533 ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งถึงร้อยละ 43.65 ซึ่งนับว่าสูงกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนเป็นอย่างมาก อาจเป็นเพราะประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับอบประชาธิปไตย และเห็นว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการที่ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงนี้ มีส่วนผลักดันให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งจะได้วิเคราะห์ต่อไป